

Roll No.

Total No. of Pages : 4

Total No. of Questions : 7

उत्तरमध्यमा द्वितीयखण्ड

विषय कोड : 815

दर्शनम्

पञ्चम प्रश्नपत्र

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

1. उचितं विकल्पं चिनुत —
- (क) न्यायसिद्धान्तमुक्तावल्याः लेखकः वर्तते — 2
- (i) अन्नं भट्टः
- (ii) सदानन्दः
- (iii) विश्वनाथपञ्चानन भट्टाचार्यः
- (iv) शङ्कराचार्यः
- (ख) हेत्वाभासाः भवन्ति — 2
- (i) पञ्चधा
- (ii) नवधा
- (iii) द्विधा
- (iv) अष्टधा
- (ग) न्यायमते कति प्रमाणानि स्वीक्रियन्ते — 2
- (i) अष्ट
- (ii) नव
- (iii) चत्वारि
- (iv) पञ्च

- (घ) श्वेताश्वतरोपनिषद् केन वेदेन सम्बद्धा वर्तते — 2
- (i) ऋग्वेदेन
- (ii) अथर्ववेदेन
- (iii) सामवेदेन
- (iv) कृष्णयजुर्वेदेन
- (ङ) 'गो सदृशो गवयः' इति कस्य प्रमाणस्य उदाहरणम् — 2
- (i) शब्दप्रमाणस्य
- (ii) आप्तप्रमाणस्य
- (iii) उपमानप्रमाणस्य
- (iv) अनुमानप्रमाणस्य

2. रिक्तस्थानानि पूरयत —

- (क) साध्यवदन्यस्मिन् सम्बन्ध उदाहृतः । 2
- (ख) व्याप्यस्य पक्षवृत्तित्वधीः उच्यते । 2
- (ग) तु करणं द्वारं तत्र पदार्थ धीः । 2
- (घ) फलं तत्र शक्तिधीः सहकारिणी । 2
- (ङ) यः सपक्षे विपक्षे च भवेत् सः तु । 2

3. उचितं मेलनं कुरुत —

5×2=10

(क) उपनिषद्	(1) उपमानम्
(ख) उपमितिकरणम्	(2) अनुमानम्
(ग) अनैकान्तः	(3) हेत्वाभासः
(घ) लिङ्गपरामर्शौ	(4) पदज्ञानम्
(ङ) शाब्दबोधः	(5) ब्रह्मविद्या

4. रिक्तस्थानानि पूरयत - 5×2=10
 विश्वतोमुखो
 विश्वतस्यात् ।
 तं धमति सम्पतत्रैः
 द्यावाभूमी देव ॥
5. रिक्तस्थानानि पूरयत - 5×2=10
 द्वा सयुजा
 समानं परिषस्वजाते ।
 तयोरन्यः स्वाद्वत्य -
 नश्नन्नन्यो ॥
6. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् अधिकाधिकं पञ्चवाक्येषु उत्तरं लिखत - 4×5=20
 (क) न्यायसिद्धान्तमुक्तावल्याः अनुसारं शब्दप्रमाणं विवेचयत ।
अथवा
 न्यायसिद्धान्तमुक्तावल्याः अनुसारं उपमानप्रमाणं विवेचयत ।
 (ख) 'न्यायसिद्धान्तमुक्तावली' ग्रन्थस्य सामान्यपरिचयः देयः ।
अथवा
 व्याख्या कार्या -
 सिषाधयिषया शून्या सिद्धिर्यत्र न विद्यते ।
 स पक्षस्तत्र वृत्तित्वज्ञानादनुमितिर्भवेत् ॥
 (ग) श्वेताश्वतरोपनिषदः सामान्यपरिचयः देयः ।
अथवा
 व्याख्या कार्या -
 यो देवानामधिपो यस्मिँल्लोका अधिश्रिताः ।
 य ईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

(घ) व्याख्या कार्या -

अणोरणीयान् महतो महीयान्

आत्मा गुहायां निहितोऽस्य जन्तोः ।

तमक्रतुं पश्यति वीतशोको

धातुः प्रसादान्महिमानमीशम् ॥

अथवा

यो देवो अग्नौ यो अप्सु यो विश्वं भुवनमाविवेश ।

य ओषधीषु यो वनस्पतिषु तस्मै देवाय नमो नमः ॥

7. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् अधिकाधिकं पञ्चदशवाक्येषु उत्तरं लिखत -

2×15=30

(क) न्यायसिद्धान्तमुक्तावल्याः अनुसारं अनुमानप्रमाणं विवेचयत ।

अथवा

न्यायसिद्धान्तमुक्तावल्याः अनुसारं हेत्वाभासान् विवेचयत ।

(ख) व्याख्या कार्या -

न तत्र सूर्यो भाति न चन्द्रतारकं

नेमा विद्युतो भान्ति कुतोऽयमग्निः ।

तमेव भान्तमनुभाति सर्वं

तस्य भासा सर्वमिदं विभाति ॥

अथवा

अजामेकां लोहित शुक्लकृष्णां

बह्वीः प्रजाः सृजमानां सरूपाः ।

अजो ह्येको जुषमाणोऽनुशेते

जहात्येनां भुक्तभोगामजोऽन्यः ॥